

„kis vasá“-val (a corvinus-kodexen sincs több, a franciák ellenben százat is használnak) nemes egyszerűséggel és becsületes technikával állítja elő kötéseit. A socialista Cobden Sanderson érdeme az is, hogy a vászonkötés polgárjogot nyert. Olcsó de tartós vászonra egy pár egyénileg stilizált növényi mustrát alkalmaz, hozzá az olvasható feliratot úgy rendezi el, hogy avval is ornamentál és kész a gusztusos, célszerű s művészi könyvtábla. Ugyanezt fejleszti tovább Gleeson White, a Studio megalapítója. Kalikó kötéseinek példászerű hatása átalakította egész Európa könyveinek köntösét.

Az angolokat legjobban megértik Koppenhágában, ahol a porcellán mellett kiváló könyvtáblákat is hoznak létre. A németek ellenben kevesebb érzéssel, de nagy szorgalommal utánozzák, ami kelendő. Rendesen a gépet veszik segítségül s így munkáik keményebbek, hiányzik belőlük az élet. Bár csodálatos, Angliában és Franciaországban épp németek munkáldotak a modern könyvkötési elvek megalkotásánál közre: Zähnsdorf, Wiener stb.

SZAKIRODALOM.

MIHALIK JÓZSEF: A kassai múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma, 54 fénynyomatu táblával. Kassa, Koczányi 1903. Sr. 432 o. Ára 2 korona.

Végre egy magyar catalogue raisonné — kiálthatunk fel őszintén — amiből tanulni is lehet. Sőt talán annál is több. Mert a kassai múzeum leíró lajstromának nevezett 432 oldalas mű nemcsak a kassai múzeumnak szól, hanem átlépi azt a szűk keretet és biztos kalauza a régészet, iparművészet és művészet mezején kutató közönségnek. Valóságos tudományos kézikönyv.

A tárgyak szabatos leírása mellett (nem csekély munka 5725 számot tartalmazó gyűjteménynél) általános tájékoztató vezet be az egyes csoportokat, a mely egyszerű értelmességgel avat be a legtudományosabb kérdésekbe. Mindezt Mihalik József igazgatónak köszönhetjük, a kinek nyelvezetén meglátszik, hogy sok

magyar irást forgatott; alaposságában felismerjük az Archaeologiai Értesítő kiváló munkatársát; rendezési tudományában pedig az Iparművészeti Múzeum egykori örét. Itt nem is szólhatunk most szorosán véve a kassai múzeumról, annak története, értéke, jellege és kincsei úgyis kimerítőleg lesznek még ismertetve folyóiratunkban, jelenleg csak Mihalik munkájáról a rendezést és a katalogus szerkesztését illetőleg van néhány szavunk.

A szakemberek tudják jól, hogy minő nehéz múzeumot rendezni. De talán még annál is nehezebb hozzávaló katalogust szerkeszteni. A jó rendszer és a jó katalogus képezi igazi kulcsát minden gyűjteménynek, amelyek nélkül az a legtöbb emberre nézve jóformán értelmetlen raktár marad. A kulturális kincsekkel is úgy vagyunk mint más tőkével, csak ügyes forgatással kamatoznak, gyümölcsöznek értéküknek megfelelőleg.

Az elrendezési szempont a múzeumoknál rendesen kétféle szokott lenni. Az első az, ha anyag vagy előállítási technika, szóval a mindenki által legkönnyebben felismerhető jegyek szerint történik a tárgyak csoportosítása, a másik pedig ha stílusok, azaz az izlésnek idő vagy hely rendjében fennálló változásai vétetnek alapul. Mindenesetre legáltalánosabb érvényű az első rendszer, a mely azonkívül, hogy a rokon tárgyakat összefoglalja, még alkalmat ad a maga keretén belől a stílusok láncolatának bemutatására is és így nemcsak a laikus, hanem a szakmíveltségű számára is tartalmaz tanúságot. A legtöbb európai múzeum ezt fogadta el. Lépünk be bármely szépművészeti múzeumba például a képek külön lesznek választva mindig a metszetektől s a metszetek a szobroktól, sőt a metszetek közt is többnyire a fametszet a rézmetszettől és a litográfiától. Azon belül azonban valószínűleg az iskolák szerinti elhelyezés jut érvényre.

Mennél alacsonyabb a vezető fonál, annál több ember éri el. És az alacsonyág még nem zárja azt ki, hogy végeredményében magasabb szempontok felé ne irányítson. Olyan itt a kalauz mint a létra, melynek felfelé nincs vége, alsó foka a földnél kezdődik s mindenki rajta tehetségének és tanultságának megfelelő fokra hághat.

Mihalik az általa szerkesztett katalogusban szerencsésen kombinálja a rendszereket, némileg köti ugyan kezét, hogy tárgyai igen különfélék (néprajzi, régiségi, természetrajzi, művészeti, iparművészeti,

művelődéstörténeti stb.), másrészt pedig, hogy tekintettel kellett lennie az adományozókra s így pl. a Dessewffy Pál-féle gyűjteményt megbontania nem volt szabad. De mindamelllett tárgyait a tudomány rendszereihez simuló formában csoportosítja elannyira, hogy a legkisebb és leghiányosabb részlet kapcsán is tág perspektívával enged betekintést az illető szakba.

Mintaszerűek a praehisztórikus korszakok fejezetei e tekintetben. Ez az igazi muzeális művészet: privát adakozók kháosz-szerűen felhalmozott tárgyai-ból felépíteni valamit s aztán annak szépségeibe és tanulságaiba tudós készséggel bevezetni a közönséget. Míg a kőkori, bronzkori vaskori, hallstadti, La Téne-kulturái, népvándorláskori görög és római régiségek Mihalik széleskörű tanulmányait dicsérik, addig a szorosabban vett iparművészeti részénél (keramika, ónedények, kovácsolt vas, üveg, vésett kövek, ötvösségnél stb), különösen a hazai tárgyak magyarázatánál meglepő sok eredeti kutatás eredményét közli. (Az egyiptomiak művelődés- és művészeti történetét Mahler Ede dolgozta fel.) A magasrangú szöveghez még csak bibliografiát és művész- vagy műhely-jegyek hasonmásait kívántunk volna a tökéletesség kedvéért. De így is eseménynek jelezhetjük a hazai muzeális élet terén a Mihalik könyvét.

Boldog kassaiak, a kiknek irigylésre méltó múzeuma Magyarország legjobb katalógusával dicsekedhetik!

Czakó.

AUGENFELD M. Miksa: A mesterszedés. Gyakorlati útmutatók a mestermunkák szedéséhez és nyomásához. Gyoma, Kner Izidor, 1903.

A nyomdászok a legszorgalmasabb szakírók. Az lévén a kenyerük, hogy mások szellemi termékeit forgassák, maguk is szívesen fognak tollat. De épp az a töméntelen sok bibelődés az olvasmányokkal köti őket és rendesen hiányzik belőlük egy-két lépés a szabad és önálló gondolkodás felé.

Augenfeld könyve e tekintetben kivétel akar lenni. Ő részben saját megfigyeléseit szűri le. „Sok évi tapasztalatot, sok évi gyakorlatot igyekszem itt papírra rögzíteni — mondja előszavában. — úgy, hogy azt minden pályatársam megérthesse. Ha netalán egyben-másban el is térek a sablontól, vagy az imitt-amott olvasott

theoriától, ez azért van, mert a gyakorlati életben kipróbált dolgokkal hozok csak elő.“ És ezzel szerző egyenesen rá mutat arra, a mi művében értékes; a gyakorlati élet számára teszi magát hasznossá, könyvének tulajdonképeni gerince azok az utasítások, amelyek nyomán mesterszedő társai dolgozhatnak. Olyan fejezetek, mint „A mesterszedés“, „Mestermunkák nyomása, színezése“, „Alaplemezek készítése, metszése“, „A dombornyomásról“ nem fognak hatás nélkül elenyészni.

Ingadozóbb már ott a talaja, a hol olvasmányait értékesíti. A nyomdai díszítés múltja és jelene, továbbá a rajz a mesterszedésben című részei könyvének hézagok s nem egyszer vannak összebogozva a szálak.

A reneszánsz értelmezése például szerinte a régi hellén klasszicizmus megújítása. Pedig tulajdonképen az — különösen művészetileg — az egyéniség, az individuális észrevezés és tudás érvényesülése, tehát korántsem utánzás. Ép ebből kifolyólag állapítható volna meg könnyen a modern mesterszedés fogalmát is avval, hogy mesterszedő az, a ki eredeti megoldásokat hoz létre komponáló művészetével, tehát sémák kerülésével, viszont azonban az iskolázás és tanulmányok igénybevételével.

Vázlatos a nyomdai díszítés múltjáról szóló az a rész is, a hol a szimmetrikus zsinórmértéket elejti a mesterszedés és helyébe lép — kétségkívül a japán művészeti befolyás folytán — a porció érvényesülése, a melynél tehát szintén volt alapelv s az elrendezés nem volt önkényes, nem volt „ide-oda elszórva“.

A rajzról írott fejezetét meg német szellem lengi át. Szerinte, a ki rajzolni akar tanulni, annak szüksége van; körzőre, szögmérőre, rajzsínre, háromszög vonalzóra és még tízfélére, különösen pedig „dörzsgumira“. Csak csínján uraim a dörzsgumival! Az angol-amerikai rajzszisztémáknak (Liberty, Prang) többet köszönhet a modern művészet és iparművészet, mint a körzőknek, vonalzóknak nevezett mankókkal felfegyverezett rajzprofesszori hadnak, ott pedig csak egy szál ceruzát és egy lap papirozt adnak a rajzoló kezébe és mintául jelölik ki neki a látható világ összes tárgyait. Valóban többet ér egy bögre-rajz, mint egy meander, többet egy virágszirom az összes kúpoknál és gúláknál. S nem baj, ha a rajz maszatos, csak gondolat, valóság legyen benne.

Még csak a műszavakkal való elbánásnál intjük egy kis mérsékletre a szerzőt, és evvel az összes megjegyzéseinket lezárhatjuk.

Augenfeldnek csöndes munkatársa e műnél Kner Izidor, a ki lehetővé tette annak megjelenését. Köszönettel tartozunk a szerzőnek is, a kiadónak is érte, mert úgy tekintjük a Mesterszedésről írott könyvet, mint a mely szála annak a köteléknek, a mivel a nyomdászat az iparművészethez fűződik. Megtanuljuk abból, hogy a mesterszedő is művész. Olyan művész, mint a zongoravirtuoz, mások szerzeményeit közvetíti a közönséggel. Ebben aztán benne van a megjelölése és korlátja is tevékenységének: ne igyekezzék a szerző társa lenni, csak interpretálója. Értse meg szellemét és lehetőleg ne szóljon bele, ha segíteni nem tudja. A mértékletes elbánás a kézírással sokkal nehezebb, mint megtömmni ész nélkül az öntődék díszével. Ezt különben szerzőnk nagyon helyesen fejezi ki: „a szöveg fontosabb mint a díszítés“.

—ó.

ROBERT DE FLERS: ILSÉE PRINZESSIN VON TRIPOLIS.
MUCHA lithografiával német kiadásban megjelent Prágában, B. Kociánál. Ára 150 korona.

A francia kiadása Ilsée hercegnő csodaszép meséjével nagy sikert ért el és hamar elfogyott. A siker titka Mucha művészetében rejtőzött. A Párisban élő cseh művész plakátművészetével kezdte bemutatkozását, azonban igazi pompájában tehetségét mint könyvdíszítő mester fejtette ki épp a tripolisi Ilsée oldalról oldalra való megdíszítésével. Mucha illusztrál és ornamentál egyidejűleg. Buja gazdagsággal övezi a szöveget, a színek a formák keleties lendülettel ölelkeznek nála. Ornamentikájának tarkaságából lágy melancholiával (la mélancholie est l'amie de la volupté) emelkednek ki könnyedén odavetett alakjai. Muchát a konturok hangsúlyozásában nagyon sokan utánozzák, anélkül azonban, hogy találékony-ságával és komponáló képességével versenyre kelhetnének.

Örömmel vehetjük e mű német kiadását, a franciához úgyis szinte lehetetlen-ség jutni. A derék csehek, akik a sokszorosító tehnikák művelésében irigylésre méltó magas fokon állnak, sok szeretettel és gonddal adták ki honfitársuk remekét. Abból is sokat tanulhatunk.

ALTER FRANZ. SOZIALISMUS UND MODERNE KUNST.
Freiburg in Br. 1 kor. 80 fillér.

Nem érdektelen bepillantani a modern művészet eszmei háttérébe, megismerkedni azokkal a mozgató erőkkel, amelyek a nagy társadalmi kérdések mellett a művészetet irányítják. Franz Walter összefoglaló modorban megírta a különböző gondolkodók szocialisztikus véleményét a modern művészetről; műve tehát nem önálló munka, de igen jó tájékoztató, sok szemet felnyithat.

UTHESIUS ANNA: DAS EIGENKLEID DER FRAU. Krefeld, Kraner, 1903. 2 korona 40 fillér (14 szöveggéppel).

Ez a könyv egy Londonban élő hölgy műve. Már borítékja (rajzolta Francis Mc. Nair) elárulja az angolságot, még inkább Anglia jut azonban eszünkben szerzőnőnk szempontjait olvasva, amelylyel a női ruházatkodás divatos kérdését művészi szempontból igyekszik megvilágítani. Alaptétele az, hogy igazán művészi ruha csak egyéni lehet. Kikinek külső megjelenési formája más és más, a harmonikus öltözetnek tehát igazodni kell az individuumok sajátosságaihoz. Az egyéni ruha takarékosabb is, mint a divat szeszélyei szerint való öltözködés. A részletes megbeszélést a fejnél kezdi, szól az arc keretéről, a hajról és a kalapviseletről, az arc formája és az egyének termete szerint változó viszonylatban; nyak, váll, karok, hát, mell, csipő, soványság, kövérség, alacsonyosság, magasság külön-külön megtárgyalatik, hogy mennyiben befolyásolják az öltözködés összhangját. A proporció érvényesülését még a díszek alkalmazásánál is keresi. Egy külön fejezet tárgyalja a színek alkalmazását, amelyek a legnagyobb mértékben elősegítik a formák és vonalak mellett a művészi öltözködést. Ajánljuk e könyvecskét külföldi kölcsön-kliséken elégedő divatlapjaink figyelmébe.

ACHON Marius: Pour devenir un artiste; maximes, conseils et exemples d'après les maitres contemporains. Paris, Delagrave, 1903.

Nagyon élvezetes kis könyv. Fiatal művészeknek, vagy akik azok akarnak lenni, van szánva ez a gondolatokból és anekdotákból összeállított gyűjtemény. Olvasni hasznos, követni veszedelmes.